

A mérést a „Szótagolás és elválasztás” témakörben végeztük a nyelvtan-helyesírásban betöltött igen jelentős szerepe miatt.

Nagy a valószínűsége annak – mint előljáróban említettem –, hogy az a teljesítőképesség fogja jellemezni ebben a tematikus egységben évek múlva a gyerekeket, amilyen szinten most elsajátították ismereteiket. (Ezen ítélet helytálló volta természetesen még alaposabb vizsgálatot igényel.)

Az osztály megközelítően 70%-os teljesítménye biztató a nevelő számára; anyanyelvi oktató-nevelő munkájának ez a szakasza eredményes volt. – Ez csak egy részterülete a helyesírásnak, a tanításban elért eredménnyel mégis hozzájárul a nevelő az írásbeli gondolatközlés egyértelműségének biztosításához.

FEHÉR ISTVÁN
Kecskemét

Önálló ismeretszerzés az Élővilág órákon

(A Virág c. tanítási egység feldolgozása)

Sok esetben hajlamosak vagyunk már ismert fogalmakat, jelenségeket újra tanítani, újra magyarázni. Az órákból ez sok értékes percet vesz el és a tanulók számára is unalmas.

Azokat az órákat, melynek anyagában sok a régi ismeret és az új anyaghoz csak fel kell frissíteni, a tanulók önálló tevékenykedtetésével végzem, ennek eszközei az 5., 6., 7. osztályos tankönyvek és a munkafüzet.

Példaként a 7. osztály anyagából a Virág c. tanítási egység feldolgozását ismertetem.

A tanítás szaktanteremben történik, ahol a hagyományos ülésrendtől eltérően két-két szemben fordított asztalnál négyesével ülnek a tanulók. A négy tanuló egy csoportot alkot. Közülük egy a csoportvezető, aki irányítja a munkát.

Ez az egység különösen alkalmas az önálló feldolgozásra, hisz a 31 fogalom közül, a legtöbb előfordult az előző évek során. Pl.: a kocsány, a párta, a lepel, a virágtakaró, az ivarlevelek, az egylaki, a kétlaki stb. Ezek elmélyítése már az előző években megtörténik, de csak akkor lesz könnyű dolgunk 7. osztályban ha tudatosan és állandóan mélyítjük a fogalmakat. A kétlaki növény fogalmát pl. a kender tanításánál alakítjuk ki, de a fűzfa, a nyárfa, a mezei aszat és a datolyapálma tanításával kapcsolatban újra felelevenítjük.

A sok fogalom közül csak néhány az új fogalom: a vacok, a virágtengely, a virág, a hiányos és a teljes virág. Ezek kialakítására kell a nevelőnek kiemelten figyelni.

Az óra menete:

1. A virág fogalmának kialakítása.

Beszélgetés során jutunk el a fogalom tartalmához. (Szaporító szerv – míg, eddig eljutok, felelevenitem a rügy fogalmát és fajtáit, beszélünk a bimbóról, a virágnylással kapcsolatban a helyzetváltoztatásról, melyhez mint minden mozgáshoz energia szükséges, ezzel kapcsolatban a fotoszintézis és disszimiláció folyamatát elevenítjük fel. A szerv definiálását és létfenntartó szerveket felidézük – s így jutunk a virág fogalmához.)

Jobb képességű osztályokban a fogalmat a korlátolt növekedésű és módosult levelekből álló fogalmi jegyekkel bővitem.

2. A virág részeinek vizsgálata.

Valamennyi csoport 1–1 virágmodellt kap, két percig tanulmányozzák a virág részeit, majd ellenőrzöm az ismeretek helyességét. Minden tanuló kezében ecset ezzel mutatja az általam kérdezett részeket.

Közösen állapítják meg, hogy mely részek alkotják a virágtengelyt. Itt alakítom ki a vacok fogalmát.

A többi rész csoportosítását (takaró- és ivarlevelek) a tanulóknak kell elvégezni.

Részletesen vizsgáljuk a takaróleveleket élő növényi anyagon (szám, szín, szerepük). Majd a 7. osztályos tankönyv 144. oldal 1., 2. képét hasonlítják össze a tanulók. (Forrt-, szabadszirom és párta elnevezés tisztázása.) Példákat gyűjtenek mindkét típusra.

A szaktantermünk könyvtárában begyűjtve megtalálhatók az 5. és 6. osztályos tankönyvek, melyeket a tanulók az önálló munkavégzéshez ügyesen felhasználnak. Szünetben a szertárosok asztalonként 2 ötödikes és 2 hatodikos tankönyvet osztanak ki. Minden 2 tanulóra jut 1-1 könyv.

Ezen az órán is sokszor használjuk az előző évek könyveit. Pl. az óra további menete során. Kinyitatom az 5. osztályos könyvet a 157. oldalon és a 4. bekezdést tanulmányozzák. (A tulipán lepelleveréről szól.) Ezután az egy- és kétszikű növények takaróleveleit általánosítjuk.

3. Az ivarlevelek boncolása.

A biológiai egységcsomag használatára is sor kerül az órán az ivarlevelek kiboncolása során. Valamennyi tanuló önállóan dolgozik, az eszközök használatában már a 7. osztály végén igen jártasak a tanulók A munkafüzet B) feladatához lerajzolják.

4. A teljes és hiányos virág fogalma.

A teljes virág fogalmát modellen alakítom ki, majd lerajzolják a füzet A) feladatához. A hiányos virág fogalmáról az 5. osztályos tankönyv 56. oldal 4. bekezdését olvassák el a tanulók és figyelik meg a mellette levő képet. (A tök kétféle virága.) Megállapítjuk a virágok egyivarúságát. Felsorolják a már tanult hasonló növényeket: tökfélék, kukorica, tölgyfa, bükkfa, mogyoró, erdei fenyő, gyékény. Táblán lerajzolják az egylaki növény vázlatát és felelevenítjük a fogalmat.

A tök virágjánál nyitott könyv mellé a 6. osztályos tankönyv 32. oldalának szövegét olvassák el a kender virágjáról és hasonlítják össze a tök és kender virágjának képét.

A kétlaki növény fogalmát tisztázzuk és példákat sorolnak fel. A munkafüzet C) feladatát oldják meg.

5. A virágzat fogalma.

A virág és virágzat közti különbséget a begyűjtött buga, torzsa, kalász, barka, ernyős, fészek stb. virágzat vizsgálata alapján tisztázzuk. A D) feladat ehhez kapcsolódik.

Ha van idő elővethetik saját gyűjteményüket és a növényeket csoportosíthatják virág és virágzat alapján.

Ezután a csoportok beszámolnak az előző órán kiadott és saját maguk által választott munkákról. Ilyenek: virágokról versidézetek, közmondások, virágokról híres országok, virágokról keresztnevek, virágok a népművészetben stb.

Óra végén értékelem a tanulók teljesítményét a munkafüzetben végzett feladatok alapján, ezeket minden feladatmegoldás után a tanulók pirossal javítanak és pontszámmal értékelnek. Óra végén már csak össze kell adni a részeredményeket.

Tapasztalatom, hogy az ilyen és ehhez hasonló órák igen eredményesek. A tanulók tudása igen tartóssá válik. Egy percig sem unatkoznak az órán, mindenki dolgozik, soha nincs fegyelmzési probléma. Nagyon kedvelik az eszközök használatát, alig várják, hogy munkáltató óra legyen.

Nem szóltam a nevelési lehetőségekről, melyekre rengeteg alkalom nyílt az órán, s a nevelés minden területével kapcsolatba kerültek a tanulók.